

طی مراسمی در انجمن صنفی روزنامه‌نگاران ایران؛

روز جهانی آزادی مطبوعات با تحلیل نتایج تعطیلی

مطبوعات در ایران گرامی داشته شد

مراسم گرامیداشت روز جهانی آزادی مطبوعات (سوم می ۲۰۰۱ مصادف با سیزدهم اردیبهشت ۱۳۸۰) در تالار اجتماعات انجمن صنفی روزنامه‌نگاران ایران برگزار شد.

بزرگداشت روز جهانی آزادی مطبوعات در ایران در شرایطی برگزار شد که جامعه مطبوعاتی طی یک سال گذشته فراز و نشیب‌های بسیاری را تجربه کرده بود، تعطیلی بیش از ۴۰ نشریه و احضار و بازداشت تعدادی از سردبیران و برخی از اعضای تحریریه نشریات و در عین حال تولد تعداد دیگری روزنامه، موضوعات تلخ و شیرینی بود که روزنامه‌نگاران مشغول به کار در نشریات و روزنامه‌نگاران بیکار روزنامه‌های توقیف شده را گرد هم آورد. تا بار دیگر همچون سالیان گذشته همصدا با جامعه مطبوعاتی بین‌المللی بر ضرورت آزادی قلم و بیان تأکید ورزند و مخالفان آزادی اطلاعات و مطبوعات را از

عواقب و هزینه‌های سنگین برخوردار و فشار علیه مطبوعات آگاه سازند.

پیام سازمان ملل متحد:
ادامه‌کار روزنامه‌نگاران بدون هیچ منع و بازداشتی باید تضمین شود

کوفی عنان دبیرکل سازمان ملل متحد، کوچیرو ماتسورا مدیرکل یونسکو و مری رابینسون کمیسرعالی حقوق بشر ملل متحد پیام مشترکی به مناسبت روز جهانی آزادی مطبوعات صادر کردند که توسط آقای طرزی رئیس مرکز اطلاعات سازمان ملل متحد در تهران در مراسم بزرگداشت روز جهانی آزادی مطبوعات خوانده شد.

در این پیام با تأکید بر ضرورت حمایت جامعه بین‌المللی از جریان آزاد اطلاعات سانسور نشده، آمده است: مطبوعات آزاد یکی از اساسی‌ترین ارکان جامعه دموکراتیک است که پیش شرطی برای توسعه پایدار اجتماعی و اقتصادی محسوب می‌شود. این حقیقت از تاریخ ۳

ماه می ۱۹۹۱ زمانی که روزنامه‌نگاران آفریقایی در ویندهوک پایتخت نامیبیا برای سمینار محلی راجع به ترویج رسانه‌های کثرت‌گرا و مستقل گردهم آمده بودند، بیشتر و بیشتر درک و پذیرفته شده است.

این پیام با اشاره به این‌که اعلامیه ویندهوک اولین نمونه از سری تعهداتی بود که منطقه به منطقه برای ارتقای آزادی مردم در همه جا به منظور بیان عقایدشان و دسترسی به منابع گوناگون و مستقل اطلاعاتی تبدیل شد، افزوده است: از سال ۱۹۹۱ مطبوعات در بسیاری از کشورها بیشتر مستقل و کثرت‌گرا شده‌اند. امواج رادیویی آزادتر شده است. روزنامه‌نگاران و سایر دست‌اندرکاران رسانه‌ها حرفه‌ای‌تر شده‌اند، افراد بیشتری دسترسی مستقیم به ابزار ارتباطات جمعی پیدا کرده‌اند. این تحولات کمک کرده تا دموکراسی در بسیاری از کشورها برقرار و تقویت شود و از طریق آن شهروندان قادر شوند تا صدای

خود را به دیگران برسانند مع هذا آزادی بیان همواره شکننده است و هرگز نمی توان آن را امری عادی تلقی کرد.

این سه مقام ارشد سازمان ملل متحد تصریح کرده اند: امروزه در بسیاری از کشورهای جهان، آزادی بیان به دلیل منافع سیاسی، اقتصادی، مالی، نظامی، مذهبی و حتی جنایی در معرض تهدید قرار می گیرد. روزنامه نگارانی که فعالیت هان آنان چالشی علیه این چنین منافی است، مورد اذعاب، خشونت، زندان و حتی اعدام یا قتل قرار می گیرند. با این همه، بسیاری از گروه های بومی و مذهبی - معمولاً اقلیت ها - زمانی که بخواهند از رسانه ها برای بیان عقاید و هویت خود استفاده نمایند، از اقدامشان ممانعت به عمل می آید.

این پیام با بیان این که تجربه نشان می دهد که ظالم ترین رژیم ها قادر خواهند بود تا حمایت مردمی را جلب نمایند چنانچه بتوانند رسانه های خود را داشته باشند و یا طوری آنها را اداره نمایند تا وحشت و تنفر را میان شهروندان خود گسترش دهند، افزوده است: در روز آزادی مطبوعات سال ۲۰۰۱ ما از تصمیم گیران در تمام سطوح می خواهیم تا هر آنچه که از عهده آنان برمی آید برای تضمین ادامه کار روزنامه نگاران بدون هیچ منع و بازداشتی ارائه دهند تا مردم درسراسر جهان از منافع جریان آزاد عقاید بهره مند شوند.

این سه مقام ارشد سازمان ملل متحد اضافه کرده اند: ما روزنامه نگاران را ترغیب می کنیم تا به بالاترین معیارهای حرفه ای شغل خود وفادار بمانند و نگذارند تا مهارت های آنان برای تنفرطلبی مورد سوء استفاده قرار گیرد و همواره به اصول بی طرفی وفادار بمانند. همچنین از جامعه بین المللی می خواهیم تا یکی از اصول اساسی حقوق بشر یعنی حق دریافت و بهره مند شدن از اطلاعات سانسور نشده از طریق رسانه ها بدون در نظر گرفتن مرزها، حمایت و دفاع کنند.

انجمن دفاع از آزادی مطبوعات

انجمن دفاع از آزادی مطبوعات نیز با صدور بیانیه ای که توسط کامبیز نوروزی عضو شورای مرکزی این انجمن قرائت شد، با ابرار تأسف از تعطیلی ۱۶ روزنامه، ۱۹ هفته نامه، ۷ ماهنامه و سایر نشریات طی سال ۷۹ و بازداشت روزنامه نگاران و در انتظار ماندن نزدیک به دو هزار متقاضی انتشار نشریه برای دریافت مجوز تصریح کرده است: در حالی که فرایند توسعه قانونی مطبوعات و تثبیت نهادهای آزادی مطبوعات براساس مفاد قانون اساسی و قانون مطبوعات و سایر قوانین جاری کشور، مستلزم رعایت حقوق اساسی مطبوعات و روزنامه نگاران و اجرای صحیح قوانین کشوری نسبت به آنهاست، اقداماتی که در طول یک سال گذشته علیه مطبوعات اجرا شد، همراه با نقض قوانین موجود و تحدید جدی حقوق و آزادی های مشروع و شناخته شده مطبوعات بود که اصول مهمی از حقوق مطبوعات را مخدوش ساخته است.

این انجمن با اشاره به تضییع حق انتشار آزادانه، حق استمرار انتشار مطبوعات و حق برخورداری از دادرسی خاص افزوده است: حبس انفرادی و ممنوع الملاقات، ایجاد موانع و مشکلات فراوان برای ملاقات با اعضای خانواده و حتی وکیل، بازپرسی های سنگین چند ساعته و غیر قابل تحمل از جمله مواردی است که علیه روزنامه نگاران زندانی اعمال شده است. یک نفر از روزنامه نگاران متهم (اکبر گنجی) بیش از یک سال است که بدون محاکمه ای که در آن به اتهامات مطبوعاتی او رسیدگی شود، در زندان است. از این جهت ایراد اتهام مطبوعاتی به روزنامه نگاران و طرز رفتار با آنان متضمن نقض مکرر حقوق روزنامه نگاران است.

انجمن دفاع از آزادی مطبوعات با اشاره به عراق سیاسی - اجتماعی سنگین و کاهش امنیت حقوقی و سیاسی

روزنامه نگاران اضافه کرده است: به نظر می رسد در سال ۷۹، مجموعه اقداماتی که علیه مطبوعات به انجام رسید، پیش از آن که تابع اصول و قواعد حقوقی و درجست و جسوی عدالت قضایی و نظم عمومی باشد، معطوف به تمایلات قضایی بود.

این انجمن در پایان بیانیه خود با اشاره به این که آزادی یکی از پایه های امنیت ملی است و آزادی مطبوعات به عنوان یکی از مصادیق بارز آزادی های فردی و اجتماعی مورد تضمین قانون اساسی قرار دارد، تأکید کرده است: نقض و سلب آزادی مطبوعات و جلوگیری از ترویج و تثبیت قانون مطبوعات آزاد و مستقل نه فقط با اصول قانون اساسی در تضاد و تناقض است بلکه با بسترسازی برای رشد رسانه های غیرملی و ممانعت از شکل گیری مجاری قانونی و رسمی برای تبادل اطلاعات و انتقال افکار در عرصه عمومی (مطبوعات) لطمه های جبران ناپذیری به شرایط امنیت و اقتدار ملی وارد می آید.

گفتنی است در ادامه مراسم گرامیداشت روز جهانی آزادی مطبوعات، نتایج تعطیلی مطبوعات در سال ۷۹ مورد بحث و بررسی قرار گرفت که چکیده مهم ترین تحلیل ها به شرح زیر است:

عبدالعلی رضایی پژوهشگر:

کاهش قابل توجه خوانندگان روزنامه ها از نتایج تعطیلی مطبوعات است

عبدالعلی رضایی پژوهشگر و عضو شورای مرکزی انجمن دفاع از آزادی مطبوعات در تحلیل خود از توقیف نشریات اظهار داشت: نخستین نتیجه که برای من قابل توجه بود، این بود که عرصه سیاست در ایران عرصه صداهای محدودتری شده است به عبارتی عرصه سیاست در سال گذشته، عرصه خلوتی شد.

وی افزود: روزنامه ها ابزار بیان عقاید و نظرها و عرصه گفت و گو و مشارکت

سیاسی هستند و این در حالی است که هم‌اکنون میزان تیراژ مطبوعات از حدود سه میلیون نسخه در روز به ۹۰۰ هزار نسخه رسیده است به عبارتی تعداد خوانندگان روزنامه‌ها سه برابر کاهش یافته است. حال این سؤال مطرح است که حدود نیم ساعت وقت مطالعه این خوانندگان الان صرف چه کاری می‌شود. یکی از مواردی که به سرعت به اذهان متبادر می‌شود، جایگزین شدن چهار تلویزیون فراموزی به جای آن است.

این پژوهشگر علوم ارتباطات، افزایش فاصله دستگاه قضایی با افکار عمومی و متخصصان حقوقی را از دیگر نتایج توقیف مطبوعات دانست و با اشاره به این‌که استنادات دستگاه قضایی محل مناقشه حقوقدانان بود، تصریح کرد: دستگاه قضایی در هر کشوری داور نهایی منازعات است. وقتی بین این دستگاه با افکار عمومی و حتی با حقوقدانان فاصله زیاد شود، هزینه بسیار سنگین است.

وی با اشاره به تغییر لحن رسانه‌های بین‌المللی و افزایش برخی فشارهای بین‌المللی علیه ایران، از محدود شدن دامنه مشارکت روزنامه‌نگاران به عنوان نتیجه دیگر یاد کرد و گفت: تعطیلی پیاپی، اقدامات قضایی روزبه‌روز و تشدید برخورد با مطبوعات طی یک سال گذشته موجب شده تا مدیران و برنامه‌ریزان رسانه‌ای به فکر برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت باشند.

عضو شورای مرکزی انجمن دفاع از آزادی مطبوعات اضافه کرد: کوتاه شدن افق زمانی تصمیم‌گیری به معنای کم‌رنگ شدن حضور عناصر حرفه‌ای و کم‌شدن سرمایه‌گذاری بلندمدت در رسانه‌هاست و قطعاً همین روحیه به افکار عمومی منتقل می‌شود.

رضایی همچنین گفت: آخرین نتیجه که بسیار مهم است، آن است که این شرایط حتی امکان انتقاد از عملکرد همین مطبوعات توقیف شده را هم تعطیل کرد. چرا که به نظر من شرط انتقاد جوامع مدرانه

حضور برابر است اما الان در شرایطی که سردبیران و مسؤولان روزنامه‌های تعطیل شده در زندان هستند، اگر انتقادی هم به آنها وارد باشد، چون از امکان برابر پاسخگویی محروم هستند، نمی‌توان انتقاد کرد.

رئیس کمیسیون حقوق بشر اسلامی:

نهادهای حقوق بشر با توقیف مطبوعات، میزان آزادی بیان در ایران را سنجیدند ضیافی فر دبیر کمیسیون حقوق بشر اسلامی نیز طی سخنانی به تحلیل درباره بازتاب‌های بین‌المللی توقیف مطبوعات در ایران پرداخت.

وی با اشاره به تعهدات ایران نسبت به اسناد حقوق بشر در سطح بین‌المللی و قرار گرفتن نام ایران در میان اسامی ۱۴ کشور به عنوان نقض‌کنندگان حقوق بشر و حضور گزارشگران ویژه سازمان ملل و حقوق بشر در ایران گفت: اولین کسی که نسبت به تعطیلی مطبوعات و برخورد با روزنامه‌نگاران در ایران واکنش نشان داد، آقای کوپیتورن گزارشگر ویژه حقوق بشر در ایران بود که طی گزارشی به وضعیت حقوق مطبوعات در ایران پرداخته که پس از ارائه آن در مجمع عمومی سازمان ملل و کمیسیون حقوق بشر، قطعنامه‌ای علیه ایران در ۳۱ فروردین سالجاری صادر شد.

وی همچنین با اشاره به گزارش عابد حسین گزارشگر ویژه آزادی بیان و گزارش گروه کاری بازداشت خودسرانه درباره برخوردهای صورت گرفته با روزنامه‌نگاران که حاوی نگرانی از نقض حقوق بشر و به ویژه حقوق مطبوعات در ایران بوده است، افزود: براساس تمام گزارشات ارسالی در سطح بین‌المللی این نتیجه را می‌توان گرفت که نهادهای تخصصی حقوق بشر در سطح بین‌المللی با اتفاقات رخ داده در وضع مطبوعات ایران طی یک سال گذشته، میزان آزادی بیان در ایران را سنجیدند. آنان همچنین میزان وجود دادرسی عادلانه در ایران را از

قبل همین دادگاه‌های مطبوعات سنجیدند و سنجیدند که تا چه اندازه دادرسی عادلانه در کشور ما وجود دارد.

ضیافی فر ادامه داد: آنها سنجیدند که آیا حقوقی که یک متهم باید قبل از محاکمه از آن بهره‌مند شود، در ایران مورد توجه قرار می‌گیرد یا نه و براساس همین موارد به آن ارزیابی رسیدند که آیا دادرسی عادلانه در ایران پیشرفت داشته است یا پسرفت؟

دبیر کمیسیون حقوق بشر اسلامی افزود: آنها همچنین توانستند بفهمند که روزنامه‌نگاران و انجمن‌های صنفی در ایران فعال شده‌اند؟ آیا می‌توان این ارزیابی را داشت که جامعه ایران نهادهای مدنی مستقلی دارد که حقوق صنفی روزنامه‌نگاران را پیگیری می‌کند؟

وی با بیان این‌که اگر نهادهای حقوقی سازمان ملل به این نتیجه برسند که ایران از ثبات نسبی خوبی برخوردار است، نظارت بر ایران و اعزام گزارشگران ویژه خود را لغو می‌کنند، گفت: من امیدوارم که نام ایران از لیست کشورهای نقض‌کننده حقوق بشر خارج شود تا بیش از این باعث شرمندگی ایرانیان نشود.

ضیافی فر با اشاره به دریافت بیش از دو هزار نامه از طرف فعالان حقوق بشر درباره وضعیت مطبوعات در ایران گفت: ما در سرزمینی هستیم که ادعا می‌کنیم اسلامی است و برای تمام کشورهای دنیا هم پیام داریم و می‌خواهیم سایر کشورهای دنیا را به رستگاری برسانیم. مجموع این اتفاقات نشان می‌دهد که ما نباید قضیه را ساده بگیریم. این را از سر دلسوزی می‌گویم، این برخوردها خیلی هزینه دارد.

دبیر کمیسیون حقوق بشر اسلامی تصریح کرد: بازتاب‌های مختلفی که توقیف مطبوعات داشته، خوب است. آنهایی که مراکز قدرت را در دست دارند، فکر کنند که به راستی چه کسی آب به آسیاب دشمن می‌ریزد؟ چه کسی خوراک برای محافل مختلف که از دیدگاه برخی

آقایان مسأله‌دار هستند، تهیه می‌کند؟ آیا نباید برای این پرسش‌ها فکری کرد؟ پاسخ این پرسش‌ها را چه کسی خواهد داد؟

عباس عبدی:

تعطیلی نشریات نشان از اراده سیاسی

عباس عبدی عضو شورای سردبیری روزنامه نوروز نیز با بحث درباره زوایای حقوقی و سیاسی توقیف مطبوعات گفت: بستن یک روزنامه مترادف با حکم اعدام و بازداشت یک فرد است. حکم بازداشت زمانی صورت می‌گیرد که جرم آنقدر سنگین باشد که طرف را در زندان نگه دارند و یازمانی حکم اعدام صادر می‌شود که وجدان عمومی نسبت به آن جرم، جریحه‌دار شده باشد. آیا تا به حال دیده‌اید که یک نفر ۱۰-۲۰ تا آدم را بکشد و همه هم آن را بدانند اما بعداً یک‌هوا قاتل را دستگیر کنند؟ این نشریاتی که به یک‌باره تعطیل شدند همه ظرف یکی دو سال بود که چاپ می‌شدند اگر تعطیلی آنها به استناد مطالبشان بود، آنها باید زودتر تعطیل می‌شدند. بنابراین تعطیلی توأم ۱۲ نشریه در یک شب، نشان از اراده سیاسی و نه اراده قانونی دارد.

وی افزود: با این وقایعی که رخ داد، مرز زندگی و مرگ از بین رفته است. الان در جامعه ما ریسک معنای واقعی خود را از دست داده است. به عبارت دیگر همه زندگی ما ریسک شده است و ما به عنوان روزنامه‌نگار نمی‌دانیم که چه کار کنیم تا روزنامه‌مان بسته نشود و خودمان به زندان نرویم. بنابراین مسی‌بینیم که تعطیلی و برخورد با مطبوعات فاقد پایه حقوقی و عقلانی بود.

عبدی در تحلیل سیاسی خود اظهار داشت: هیچ چیزی به اندازه این واقعه (تعطیلی مطبوعات) نشان نداد که ایران دارای ناپایداری سیاسی است. یعنی شب می‌خوابی و صبح بلند می‌شوی و

واقعه‌ای را می‌بینی که اصلاً انتظارش را نداشتی. اگر این ۴۰ تا نشریه را در یک دوره زمانی توقیف می‌کردند، این کار برای آنها بسیار بهتر و معقولانه‌تر از آن بود که یک شبه، تعطیل کنند.

عضو شورای سردبیری روزنامه نوروز اضافه کرد: این قضایا نشان می‌دهد که رفتارها در جامعه ما قابل پیش‌بینی نیست و این شیوه برخوردها محدود به عرصه مطبوعات نخواهد شد.

عبدی گفت: بخش اعظم این مطبوعات که بسته شدند، مربوط به درون حاکمیت بودند، بیرون حاکمیت که هنوز روزنامه‌ای ندارند. به نظر من برخوردی که با مطبوعات بود نشأت گرفته از یک رفتار غریزی بود نه عقلانی.

وی همچنین اظهار داشت: نکته اساسی این بود که با بستن روزنامه‌ها، طرف مقابل نتوانست وجهه خود را ترمیم کند.

وی اضافه کرد: این جماعتی که امروز با این نوع رفتارشان آبروی مردم را در طبق گذاشته‌اند و به قیمت ارزان می‌فروشند، جماعتی نیستند که مقابل خارج، اینها متأسفانه به مسائل داخل کشور توجه ندارند و قطعاً کسانی که این‌گونه نسبت به داخل کشور بی‌توجه هستند در مقابل محافل خارج زود تمکین می‌کنند.

رئیس هیأت مدیره انجمن صنفی روزنامه‌نگاران ایران:

رجبعلی مزروعی رئیس هیأت مدیره انجمن صنفی روزنامه‌نگاران نیز در پایان این جلسه طی سخنان کوتاهی گفت: مجموع مباحث مطرح شده حاوی یک نکته مشترک بود و آن این که تعطیلی مطبوعات هزینه سنگینی را به کشور وارد کرد.

وی افزود: انجمن صنفی به عنوان یک نهاد مدنی واسط سعی کرد که این هزینه‌ها را کاهش دهد اما این به ارزیابی اعضای انجمن و دیگران مربوط می‌شود که تا چه اندازه موفق بوده است.

مزروعی گفت: ما از قوه قضاییه و کسانی که در مراکز قدرت هستند و افرادی که نظر دیگری داشتند، دعوت کردیم که امروز در جلسه انجمن حاضر شوند و مباحث خود را مطرح کنند که نیامدند. با این وجود، مجدداً آمادگی انجمن را برای طرح صحبت‌های کسانی که در این زمینه حرف و منطقی دارند، اعلام می‌کنیم.

رئیس هیأت مدیره انجمن صنفی روزنامه‌نگاران ایران تصریح کرد: طبیعی است که روزنامه‌نگاران و مطبوعات فقط در دامان آزادی می‌توانند کار کنند و از این آزادی به هر قیمتی که هست، دفاع می‌کنند. روزنامه‌نگاران می‌خواهند که در دریا شنا کنند، اگر آنها را مجبور کنند که در یک جوی آب شنا کنند، دیگر نمی‌توانند و سعی می‌کنند که به دریا برسند. ما هم می‌خواهیم که به دریا برسیم.

در حاشیه:

● اظهارات ضیافی فر رئیس کمیسیون حقوق بشر اسلامی که حاوی چکیده‌هایی از گزارش‌های سازمان‌های بین‌المللی بود، با توجه گسترده حاضران در جلسه رویه‌رو شد.

● ضیافی فر در ابتدای سخنان خود گفت: متأسفم از این‌که در شرایطی می‌خواهم در انجمن صحبت کنم که حقوق مطبوعات در کشور ما وضعیت نامناسبی دارد. وی همچنین گفت آنچه من درباره بازتاب‌های بین‌المللی برخورد با مطبوعات می‌گویم به این دلیل است که شاید برخی از مخاطبان که مراکز قدرت را دارند، در عملکرد خود بازنگری کنند. وی همچنین گفت: وضعیت برخورد با مطبوعات در کشور ما غیرقابل مقایسه با کشورهایی که از نظر ما عقب‌تر هستند، می‌باشد. □